

Sygn. akt I UK 217/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania M. Z. N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
z udziałem zainteresowanych: M. H. i M. Ś. (wspólniczek Spółki cywilnej A. w S.)
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej zainteresowanych: M. H. i M. Ś. od wyroku Sądu Apelacyjnego
w (...)
z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

**II. zasądza od skarżącej na rzecz organu rentowego kwotę
240,00 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda M. Z. N. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 21 sierpnia 2017 r., sygn. akt XI U (...) w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym.

Rozpoznając odwołanie strony powodowej, Sąd Pierwszej Instancji powołując się w uzasadnieniu swojego orzeczenia na właściwe przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że dla ustalenia czy ubezpieczona M.

Z. N. od 3 września 2011 r. do 30 czerwca 2012 r. podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, emerytalnemu rentowemu i wypadkowemu należało przeanalizować, czy faktycznie wykonywała na rzecz wspólników spółki A. s.c. w S. umowę o dzieło, czy też były to czynności świadczone w ramach umowy zlecenia, przy czym prymat należy dać czynnościom faktycznie wykonywanym przez powoda. Analiza czynności wykonywanych przez powoda doprowadziła Sąd pierwszej Instancji do wniosku, że była to praca o charakterze technicznym, polegająca na wykonywaniu czynności wymagającej jedynie określonej wiedzy oraz użycia odpowiednich materiałów, nieposiadająca niepowtarzalnego charakteru ani uchwytneho rezultatu. Wynagrodzenie za wykonywanie umowy było ustalone według stawki godzinowej i jest typowe dla działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia szkoleń. Sąd Okręgowy podniósł również, że o charakterze umowy nie może przesądzać jej nazwa tylko treść. W związku z tym umowa taka nie ma charakteru umowy o dzieło, lecz stanowi umowę o świadczenie usług, do której z mocy przepisu art. 750 Kodeksu cywilnego należy stosować przepisy o zleceniu. Ponadto Sąd Okręgowy nie widział podstaw do kwestionowania uprawnień organu rentowego w zakresie analizy umów cywilnoprawnych łączącego strony w kierunku ustalenia tytułu do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, gdyż tego rodzaju czynności należą do zakresu działania organu rentowego.

Sąd Apelacyjny uznał apelację powoda za bezzasadną, stwierdzając, że Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, nie przekraczając granicy swobodnej oceny dowodów, dokonał właściwych ustaleń faktycznych oraz wywiódł z nich logiczne i uprawnione wnioski. Sąd apelacyjny podtrzymał argumentację Sądu Okręgowego i stwierdził, że zawarta pomiędzy stronami sporna umowa o dzieło nie odpowiada w istocie takiej umowie uregulowanej w art. 627 k.c. i nast., lecz stanowi umowę o świadczenie usług, do których z mocy art. 750 k.c. stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia. Ponadto Sąd drugiej Instancji podkreślił, że organ rentowy ustalając prawidłowość zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych musi dokonać oceny, czy realnie istnieje tytuł do podlegania takim ubezpieczeniom, a w konsekwencji także, czy dana umowa łącząca strony odpowiada nazwą istotnym elementom danego rodzaju umowy, określonego przepisami prawa.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną powód w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienie w oparciu o art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to poprzez dokonanie przez Sądy obydwu Instancji ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności w zakresie opracowania podręcznika „Profesjonalna Księgowość” i innych materiałów, że nie mają one charakteru naukowego i twórczego oraz, że Odwołująca nie ponosiła przy realizacji umowy o dzieło żadnej odpowiedzialności, jak również w zakresie sposobu wypłaty wynagrodzenia za wykonanie umowy. Ponadto powód podnosi przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i błędne uznanie, że w ramach umowy o dzieło Odwołująca nie była zobowiązana do opracowania powołanego wyżej podręcznika do księgowości oraz, że wykładowcy nie przekazywali uczestnikom szkoleń myśli intelektualnych o indywidualnym charakterze, a także, że dziełem nie są w ocenie Sądów pierwszej i drugiej Instancji wykonywane przez wykładowców utwory w ramach prawa autorskiego w postaci ich autorskich programów szkoleń. Powód zarzuca również błędne przyjęcie, że wyniki ankiet monitorowania wskaźników „miękkich” przeprowadzonych w dniu 04-05.02.2012 r. oraz w dniu 23.06.2012 r. i 29.06.2012 r. w żaden sposób nie warunkowały ani wysokości, ani tym bardziej fakty wypłacania Odwołującej wynagrodzenia z tytułu realizacji spornych umów. Odwołująca zarzuca również naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że Odwołująca podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a przede wszystkim poprzez uznanie, że Odwołująca świadczyła umowę o świadczenie usług, a nie umowę o dzieło, poprzez błędne dokonanie wykładni oświadczeń woli stron w tym zakresie oraz poprzez błędne przyjęcie, że doszło do przekroczenia zasady swobody umów przy kształtowaniu treści i celu umowy, jak również poprzez błędne przyjęcie, że zakład rentowy posiada prawo do weryfikacji umów i swobodnej ich kwalifikacji wbrew woli stron. Powód wnosi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci potrzeby ustalenia, w kontekście treści określonych przepisów ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, czy zakład rentowy posiada prawo do weryfikacji umów i swobodnej ich kwalifikacji wbrew woli stron, a w szczególności,

czy organ rentowy może w świetle ustawy systemowej stosować Kodeks cywilny i wywodzone z niego koncepcje nieważności czynności prawnych. Stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c., powód wnosi o uchylenie w całości wyroku pierwszej i wyroku drugiej Instancji i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz Zainteresowanych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed pierwszą i drugą Instancją oraz kosztów postępowania kasacyjnego. Względnie powód wnosi o uchylenie w całości wyroku drugiej Instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do rozpoznania w drugiej Instancji i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. W związku z istnieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, powód wnosi o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W pierwszej kolejności trzeba wskazać, że zagadnieniem prawnym jest takie zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o

występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy - po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Nie występuje też w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Wskazane przez skarżące zagadnienie prawne było już przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, a skarżąca nie przywołała okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Weryfikacja, że pomiędzy stronami umowy nazwanej umową o dzieło zachodzą stosunki polegające na wykonywaniu za wynagrodzeniem usług odpowiadających umowom zdefiniowanym w art. 734 i 758 k.c. lub umowom, do których - stosownie do art. 750 k.c. - stosuje się przepisy o zleceniu, uprawnia do wydania decyzji na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 z zastosowaniem art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 13 pkt 2 ustawy systemowej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840; z dnia 1 lutego 2017 r., I UK 81/16, LEX nr 2242159; z dnia 10 stycznia 2017 r., II UK 518/15, LEX nr 2209108; z dnia 13 stycznia 2016 r., III UK 53/15, LEX nr 1984624).

Należy też wskazać, że zasada swobody stron w określaniu stosunku zobowiązaniowego (art. 353¹ k.c.) nie jest absolutna, ponieważ wola stron wyrażona w umowie nie może być sprzeczna z ustawą ani zmierzać do obejścia

przepisów prawa (art. 58 § 1 k.c., por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r., I UK 446/15, LEX nr 2163323). Oznacza to, że swoboda kontraktowania nie jest nieograniczona, co oznacza, że strony nie mogą nazwać umową o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu art. 627 k.c. To, że strony umowy nazwały łączący je stosunek prawny umową o dzieło nie przesadza ani nie decyduje o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie - z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy - weryfikuje właściwy sąd (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1618766 oraz z 21 marca 2013 r., III CSK 216/12, LEX nr 1324298 oraz powołane w nich orzeczenia). Jeżeli niekiedy strony spornych umów przypisują im cechy charakterystyczne dla co najmniej dwóch różnych rodzajów umów (w szczególności umowy rezultatu czy umowy starannego działania), to w celu dokonania właściwej kwalifikacji prawnej należy posłużyć się metodą typologiczną, której istota sprowadza się do ustalenia cech przeważających lub dominujących spornych umów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 26 marca 2008 r., I UK 282/07, LEX nr 411051 lub 5 maja 2010 r., I PK 8/10, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 2, s. 102). W omówionej konwencji interpretacyjnej nie podlega kwestii, że powtarzalne przekazywanie wiedzy lub nauczanie zawodowych umiejętności praktycznych polega na starannym działaniu, bez gwarancji uzyskania pewnego rezultatu przez każdego z uczestników szkoleń zawodowych, co oznacza, że sporne umowy świadczenia usług szkoleniowych oferowane przez zainteresowanych podlegały obowiązkowi składkowemu w okolicznościach niezasługującego na jurysdykcyjną tolerancję intencyjnego obejścia przez skarżącego płatnika składek dyspozycji art. 6 ust. 6 pkt 4 w związku z art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 pkt 2 i art. 18 ustawy systemowej. W takim stanie rzeczy nie było podstaw do ustalenia, że sporne kontrakty były umowami o dzieło, które nie rodzą obowiązku ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2019 r., I UK 198/18, dotychczas niepublikowany).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. w zakresie kosztów zasądza się od skarżącej na rzecz strony pozwanej organu rentowego 240,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa w postępowaniu kasacyjnym.